

Mot. nr. 3/1970.

FINANSUTSKOTTETS betänkande nr 16/1969-70 med anledning av landstingsmannen Erik Lundqvists m.fl. hemställningsmotion angående åtgärder för åstadkommande av ett kulturhistoriskt verk.

Sedan Landstinget i anledning av ovan nämnda motion inbegärt finansutskottets utlåtande har utskottet, som i ärendet hört landskapskamreren Henrik Gustafsson, folkskolinspektören Erik Bertell och professorn Matts Dreijer, behandlat ärendet och får vördsamt anföra följande:

Utskottet har i ärendet inhämtat kulturutskottets utlåtande, som bifogas betänkandet.

I motionen föreslås åtgärder för att få till stånd en "skriven åländsk historia tillrättalagd för åländsk skolungdom av varierande ålder". Svårigheterna ligger dock i kombinationen vetenskapligt verk och lärobok bl.a. på grund av att ett vetenskapligt verk kräver utförliga analyser av förefintligt källmaterial. Utskottet har därför ansett, att man i första hand borde inrikta sig på ett dylikt allmänt historiskt verk och sedan på basen av ett sådant få till stånd en för skolan avpassad lärobok.

Enligt vad folkskolinspektören uppgivit kommer skolorna för närvarande tillrätta med bl.a. den av professor Matts Dreijer utgivna "Glimtar ur Ålands historia", vilken i ny utgåva är under tryckning. För den skull är situationen beträffande läroböcker i åländsk historia icke så ohållbar, som motionärerna vill göra gällande.

Redan under ett flertal år har professor Dreijer samlat material för ett allmänt historiskt verk, och har därvid koncentrerat sig till tiden efter år 1917. Han har för avsikt att påbörja arbetet, så snart han slutfört vissa arbetsuppgifter i anslutning till utgrävningen av Finströms kyrka. Ålands kulturstiftelse kommer att tillsätta en särskild arbetsgrupp för redigering av boken, i vilken ett flertal författare troligen kommer att medverka.

Utskottet anser att detta verk bör stödas från landskapets sida och emotser därför att landskapsstyrelsen vid behov framlägger förslag till anslag för ändamålet.

I övrigt omfattar utskottet den målsättning beträffande läroböcker, som kulturutskottet föreslår i sammanfattningen av sitt utlåtande dock så, att böckerna om möjligt ges ett sådant innehåll att dessa kan användas både som upplysnings- och som läroböcker.

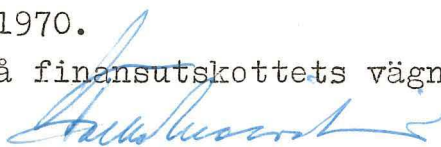
Med hänvisning till det ovan anförda får utskottet vördsamt föreslå att Landstinget ville hemställa att landskapsstyrelsen måtte följa upp de åtgärder

-2-

som vidtagits för utgivandet av Ålands historia som ett vetenskapligt verk samt att landskapsstyrelsen utreder behovet av ändamålsenliga upplysnings- och läroböcker samt andra läromedel i ämnen, som berör landskapet, dess natur och historia.

Mariehamn, den 9 april 1970.

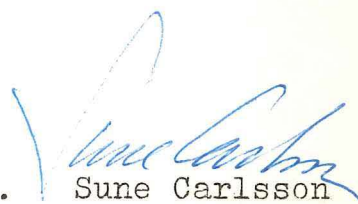
På finansutskottets vägnar:

Folke Woivalin

ordförande

./.

Sune Carlsson
sekreterare.

Närvarande i utskottet: ordföranden Folke Woivalin, viceordföranden Harry Lindfors samt ledamöterna Bertel Söderlund, Georg Wideman och Runar Wilén.

Till finansutskottet.

I skrivelse av den 12 mars 1970 har finansutskottet inbegärt kulturutskottets yttrande i anledning av en hemställningsmotion, som inlämnats till Ålands landsting av ltm Erik Lundqvist m.fl. och vari påyrkas, att landskapsstyrelsen måtte givas i uppdrag att vidtaga skyndsamma åtgärder därhän, att Ålands historia för nyttjande i undervisningen blir skriven. Kulturutskottet, som under ärendets handläggning hört riksdagsman Evald Häggblom, professor Matts Dreijer, folkskolinspektören Erik Bertell, landsprosten Valdemar Nyman, landskapskamreraren Henrik Gustafsson och motionären Erik Lundqvist, får i anledning härav anföra följande.

I. Uppgiftens differentiering.

Kulturutskottet finner det med hänsyn till det syfte, som motionärerna sträva till, ogörligt att inom ramen för ett enda verk tillgodose såväl behovet av en lärobok för skolpliktig ungdom i låg- och mellanstadiet som behovet av ett allmän- och kulturhistoriskt verk, med anspråk på vetenskaplig auktoritet för högstadieelever och vuxna. En differentiering bör därför ske med sikte på dessa tvenne objekt vid uppgiftens lösande.

II. Redan utförda förberedelser.

Under 5 Ht.XIII kap. i landskapets ordinarie utgiftsstat har under en följd av år upptagits anslag för vetenskapen, litteraturen och konsten främjande ändamål, ävensom för stöd åt kulturella organisationer. I 1970 års utgiftsstat finnes ett anslag om 15.000 mark för vetenskapliga avhandlingar och tidskrifter. Aktuella vid anslagets dispositon äro bl.a. en avhandling om förhållandena på Åland under stora ofreden, ett verk om Ålands historia och Ålands kyrkor samt den lärobok i samhällskunskap, som kulturutskottet i samband med budgetbehandlingen de senaste åren understrukit nödvändigheten av och vars tillkomst utskottet sökt påskynda. Vidare har professor Dreijer sedan slutet av 50-talet samlat material till en vetenskaplig avhandling om den åländska självstyrelsens historia. Emedan han samtidigt planerat ett större allmän- och kulturhistoriskt arbete om Åland, förutom att han jämsides härmed varit bunden av sina tjänste-äligganden såsom landskapsarkeolog och dessutom i närmaste framtid utkommer med en ny, utvidgad upplaga av "Glimtar ur Ålands historia", har författandet av självstyrelsens historia blivit fördröjt.

Av den av riksdagsman Evald Häggblom påbörjade läroboken i samhällskunskap, avpassad för åländsk skolungdom, föreligger ett särtryck om Ålands självstyrelse, vilket enligt uppgift av författaren utkommer hösten 1970.

Landsprosten Valdemar Nyman har för något år sedan av Ålands kulturstiftelse tillfrågats därom, huruvida han vore villig att sammanställa en lärobok om Åland för folkskolan, omfattande geografi, naturkunskap och hembygds-kunskap. Vid förfrågan uppgav landsprosten Nyman för kulturutskot-

tet, att han ställer sig positiv till uppgiften, men förutsätter, att han vid lärobokens utformning biträdes av en kommitté, vari pedagogisk sakkunskap är representerad.

III. Aktuella åtgärder.

a) grundskolundervisningen i historia.

Kulturutskottet har tagit del av korrekturet till den nya upplagan av "Glimtar ur Ålands historia". Ehuru skriven med prof. Dreijers kända briljans, och huru intresseväckande den än är, utgör den dock blott glimtar, och kan därför inte såsom sådan tjäna som underlag för en kontinuerligt upplagd skolkurs. Men i kombination med för ändamålet speciellt sammanställda studiehäften synes detta arbete tills vidare kunna fylla en uppgift som undervisningsmaterial i åländsk historia. En kommitté av pedagoger borde förför tillsättas, med uppdrag att i samarbete med prof. Dreijer i sakfrågor och folkskolinspektör Bertell i pedagogiska frågor frambringa dylika studiehäften, tillrättalagda för högstadiets undervisning.

Vad sedan gäller undervisningen i samhällskunskap, utkommer såsom nämndes ett särtryck ur Evald Häggbloms under arbete varande lärobok, upptagande Ålands självstyrelse redan i höst. Särtrycket är att hälsa med tillfredsställelse, då det ju är i fråga om material rörande självstyrelsen, som den största bristen förelegat i skolornas undervisningsmaterial; verket är ju dessutom utarbetat i rent pedagogiskt syfte och kan tagas i bruk som sådant.

Beträffande åter den med landsprosten Nyman diskuterade läroboken i geografi, naturkunskap och hembygds-kunskap, lämpligen upptagande även historiska avsnitt i anknytning, och avpassad för mellanstadiet, vore det angeläget att utan dröjsmål ställa de personella resurser, som uppgiftens speciella art förutsätter, till landsprosten Nymans förfogande. Därvid vore det sakenligt, att samarbete etableras med den arbetsgrupp, som utarbetar studiehäften i historia för högstadie-undervisningen.

b) Ålands historia som vetenskapligt verk.

Det noteras med tillfredsställelse, att prof. Dreijer sedan länge förbereder detta arbete, som för att uppnå sitt syfte förutsätter ingående källforskning. Eftersom det av författaren planeras som ett uttömmande verk, kommer såväl allmän som ekonomisk historia och kulturhistoria att behandlas. Avsaknaden av ett dylikt verk är en allvarlig brist i landskapets kulturskatt. Man synes kunna vänta sig ett intensivare engagemang i uppgiften av författaren, sedan han från ingången av denna månad lämnar sin tjänst som landskapsarkeolog, men å andra sidan tar samlande och bearbetning av materialet lång tid i anspråk, varför det knappast är att tro, att verket kan utkomma ännu på några år.

SAMMANFATTNING:

De åtgärder med minsta tidsutdräkt som kulturutskottet önskar förorda i anledning av föreliggande hemställningsmotion, är alltså följande:

1) tillsättande av en ändamålsenligt sammansatt arbetsgrupp för utarbetande av studiehäften, anknyttande till Matts Dreijers "Glimtar ur Ålands historia" och avsedda för historieundervisningen i grundskolans högstadium. Kommittén bör samtidigt kunna förbereda en komplett läroboksutgåva i historia och samhällskunskap för högstadiet, med ovannämnda glimtar ur Ålands historia och särtrycket om Ålands självstyrelse som grund;

2) utväljandet av personer, kvalificerade för uppdraget att biträda landsprosten Valdemar Nyman vid författandet av en åländsk lärobok i geografi, naturkunskap och hembygdskunskap, avsedd för grundskolans mellanstadium;

3) förberedandet av framställningen av åskådningsmaterial i form av film, diapositiv o.dyl, som i undervisningen bör utgöra komplement till läroböckerna; samt

4) beviljandet av erforderliga anslag, i den mån redan budgeterade medel icke är tillräckliga även för här nämnda ändamål.

Mariehamn, den 6 april 1970.

På kulturutskottets vägnar:

Olof Jansson
ordförande

Max Carlberg
sekreterare.